„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
за 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

БРОЈ 175. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 18. НОВЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Поштованим бирачима
српског народно-црквеног сабора за румски срез.

У договору са многим нашим пријатељима и једномишљеницима решили смо, да одговоримо својој посланичкој дужности, те ћемо идуће недеље 22. новембра (4. децембра) т. г. у Руми у 2 сахата по подне положити рачун о своме раду на српском народно-црквеном сабору.

Стављајући ово до знања поштованим бирачима румског среза, јесмо:

Стеван Моловић,
Др. Ђорђе Красојевић,
посланици румског среза
на српском народно-црквеном сабору.

Састанак троједничког сабора.

I.

Ово дана састаће се и опет троједнички сабор. Ову вест забележиће новине аустро-угарске монархије већином у краткој белешци, отприлике онако, као кад отпочне нова сезона бечког дворског позоришта. И тиме смо казали све. . .

Улога троједничког сабора постаје све споредија. И у самој Троједници не гледа нико више у земаљски сабор са онаком запетошћу, као што би то иначе приличило. У Угарској окрећу на тај сабор тек толико главом, колико да се увере, како је све здраво и на миру, а монархија као таква ни најмање не осећа да има — троједничког сабора.

У троједничком сабору одавна не избијају на површину велика начела, нити таласи његови запљускују обале осталих делова монархије. И што је такође значајно: у крилу самога сабора нема никаквих јачих знакова, по којима би могли закључити, да хоће да буде — друкчије.

Не мислимо ми, да троједнички сабор изађе из свог корита. . . Али његов живот требао би да је бујнији, значајнији. Његов уплив у социјалном, културном, економском погледу требао би да је већи. Са гледишта народносне равноправности требао би да се осећа његов рад у свој монархији. Па да кажемо искрено: чак и спољна политика монархије не би требала да се обзире на Троједницу само толико, колико то Бечу иде у рачун, него би та политика требала да рачуна бар донекле и са жељама и словенском струјом у троједничком сабору.

Мислим да нема никога, који би тврдио, да то не би требало да буде, а мислим нема никога, који би тврдио, да то у истини бива.

Што је троједнички сабор изгубио сваки уплив и што је његов рад све то незначајнији, томе има веома много узрока. Али ћемо да изнесемо најглавнији.

Вара се свако, ко мисли, да су начела измислили људи, од моде, те да се може бити и без њих. Целокупна историја света и историја парламентарна доказује, да су праве успехе имали само људи, који су имали здрава начела и та своја начела заступали доследно. Тога нема у Троједници, зато је и опао њен уплив и опадаће све већма.

Већина троједничког сабора неће ништа озбиљно и не тражи ничег озбиљног У нашој монархији учињена је 1867. године велика политичка погрешка. То је XII. зак. чл. од год. 1867 : нагода између Аустрије и Угарске. У тој нагоди унесена су начела која не одговар ју правди, не одговарају правима народности, а која онемогућавају Угарској, па разуме се ни Троједници економски развитак Све се то данас види јасније но икад. Погрешност те нагоде увиђају данас све то шири кругови и не само у Угарској, но и у Аустрији. Нагода је погрешна у основима њеним, зато је и теретна свакој страни.

Но тај XII зак. чланак ушао је и у §. 4. државо-правног поравнања које је склопљено између Угарске и Троједице год. 1868. а ревидирано 1873. И онај, који не тражи закону промену поравнања између Угарске и Троједице, тај не тражи ни промену оне главне погрешке а то је промену XII. зак чланка од 1867. год. промену нагоде учињену између Угарске и Аустрије.

Не велимо ми, да се поравнању између Угарске и Троједице не би могло замерити и друго. § 13 тога поравнања казује најјасније, да је оно склопљено на природној основи. Где има те земље на свету, која признаје, да се она не може издржавати из својих прихода? У §. 13. XXX. зак. чл. од 1868. године признају то Хрватска и Славонија, а у финанцијској нагоди (XL. зак. чл. §. 2·) од године 1889. понавља се то. Кад земља не може да покрије приходе своје на једној основи, онда треба тражити другу основу, јер је права основа рђава.

Но да не говоримо о финансијском поравнању, и ако оно потиче из главних, основних начела. Ми остајемо код поравнања између Аустрије и Угарске. То поравнање управо онемогућава озбиљан напредак монархије. И то поравнање признато је као основ у поравнању између Угарске и Троједице.

И сад већина троједничког сабора хоће да ради с те основе. То значи, она чак и у будућности не мисли да ради озбиљније. . . А како стоји с мањином? Мањина хоће да мења ту основу . . . . Али она упада у другу погрешку, она то своје начело не изводи доследно. Тражити промену XXX. зак. чл. од 1868. г., односно промену XII. зак. члан. од 1867. године, значи тежити за потпуном равноправношћу народа, за већом сталношћу појединих земаља значи тражити да престане господарење и преимућство једних над другима. И онда би тек настао прави политички мир, онда би се тек ослободила снага народа, која се сад троши у међусобној борби и онда би се тек та снага могла употребити на газдинске, друштвене, и просветне цели. . .

Но не мисли тако опозиција троједничког сабора, која тражи промену поравнања. Она што иште, иште за себе и свој народ. И она према томе није заступник великог начела, начела које може једино да веже, здружи и усрећи народе ове монархије. Не! Она тражи за себе оно, због чега напада друге. Осећа да јој тешко лежи на плећима туђа рука, али не осећа да би и њена рука била тешка другима. Из једног великог начела ишчупала је опозиција троједничког сабора тек један део, онај који јој је најближи . . . Тај један део сам за себе, гола је себичност, а слаби народи са тим принципом никад нису победили. То може да буде начело силних, ал слаби су побеђивали великим, праведним начелима, истрајношћу и доследношћу.

То је оно чега нема у Троједници. И њена улога постаје поглавито због тога све мања и мања... И што су сваки већи рад одгурнули због оног што је тренутно, те сад нема ни једно ни друго... И ако тако остане, није више далеко дан, кад ће од Троједице да постане оно, што постаде од грчке богиње, која је заборавила да се брине о снази, здрављу, но се молила само за дуг век... И биваше све мања и све смежуранија, док на послетку остаде од ње само: име и глас, без снаге и тела.

J. T.

У одбрану автономије.

Молбеницу Ђ. В. краљу, да се наш одгођени народно-црквени сабор што пре састане, и да се том сабору ујамче сва права његова, закључиле су поднети до сада ове општине: Нови Сад, Стари Вечеј, Фелдварац, Бегеч, Ириг, Лединце, Кула, Силбаш, Уљма, Стари Сивац, Стари Врбас, Товаришево.

*

Товаришево, 16. нов Јуче у недељу била је редовна скупштинска седница наше православне црквено-школске општине. Међу осталим решено је једногласно, да се прикључимо молбеници новосадске црквено-школске општине, како ради састанка сабора, тако исто да умолимо и епархијску управу, да сазове што скорије епархијску скупштину, која би заузела положај према познатом незаконитом решењу саборског одбора. Код нас је општа и велико огорчење произвео напад саборског одбора на автономију и ми овим путем изјављујемо гнушање нашег грађанства према свима онима, који било скривено, било отворено, бране те незаконитости.

*

Последњи адут. „Бачванин“ има у свом најновијем броју такође чланак о откривеној тајни и вели:

„По оној, „према глави и оца по глави“, не може се замерити никоме, што није и даље поштовао „поверљивост“ конферен-

ПОДЛИСТАК

ОД КУД БУГАРИ У МАЋЕДОНИЈИ?

Балканско питање и до сада је занимало политичаре и државнике. Но од новијег времена оно је на дневном реду. Нарочито је Маћедонија привукла на себе пажњу светских научара и политичара. Ови су обилазили један део Маћедоније и затим у јавности писали о народности и обичајима маћедонског народа. На жалост више тих научењака јавно су тврдили у својим делима, да је маћедонски народ порекла и соја бугарског Узрока оваком њиховом писању има више.

Честе трзавице у Србији, које су и саму Србију до темеља потресале, нису допуштале Србија да брани и чува своје интересе у Маћедонији. Бугари су напротив већ из давнашњих времена, а нарочито у последње, сву своју пажњу поклонили Маћедонији, одашиљући своје апостоле и жртвујући грдне своте, да би потисли српски живаљ и народ ондашњи побугарили Служили су се, а и данас се служе и недозвољеним сретствима, имајући на уму зар ону изреку: Цел освештава сресто. Турци и Грци, од увек су гонили српски живаљ у Маћедонији, и тиме потпомагали Бугаре у њиховом раду. На жалост и Русија, Аустрију да и не спомињемо, доста је дуго била на страни Бугара, потпомажући њихове тежње у Маћедонији. Многи светски научењаци и нехотице су западали у бугарске шаке, од ових били обмањени те и нехотице својим писањем терали воду на воденицу бугарску. Друге су опет Бугари умели златницима да задобију за себе. Трећи су пак и из политичких разлога писали у корист Бугара. Но има чувених и непристрасних научењака, коју нису жалили труда и пожртвовања само да чачно проуче маћедонски народ и његове обичаје, и они су изнели праву истину. Осим њих Срби имају на својој страни, још необориве сведоке и непобитне доказе а то су историја, обичаји и обреди маћедонских Срба.

5. јануара о. г. професор лајпцишки г. Г. Вајганд, држао је јавно предавање, у коме је тврдио да су становници Маћедоније Бугари.

То је дало повода српском учитељу Велимиру Јоксимовићу да напише брошуру, чији сам наслов метнуо на чело овог подлиска, да одговори г. Вајганду.

Књижица ова врло језгровито побија тврњу Вајгандову и с тога ћу изнети из ње најзанимљивије.

Излишно би било и говорити о томе, јер су и најпристраснији научењаци признали да се постанак Маћедонских Словена датира, ако не раније, још VI. века, а тако исто утврђено је историјским фактима, да се Бугари појављују у Маћедонији први пут почетком IX. века и то као пљачкашко племе.

Бугари су се први пут појавили у Маћедонији као пљачкаши 811 године, под вођством свога хана Крума. Византиски писац још из тога времена сведочи о најужаснијем тирјанству које су тада Бугари не над Грцима, већ Маћедонским Словенима починили. Ово је доста јако сведочанство, да Бугари нису имали тада толико борбе са Грцима колико са Маћедонским Словенима, а та очајничка борба Словена тада противу Бугара најјачи је доказ, да они нису имали ничега заједничког са Бугарима, а још мање са бугарским именом.

Други пут упадају Бугари у Маћедонију 815. год. под својим ханом Цоком (Дукумом). И тада су се Маћедонски Словени очајнички борили противу Бугара, али најзад подлегли су њиној најезди. Већа половина Маћедоније била је опљењена, куће словенске опустошене и попаљене и велика количана Словена одведена у ропство.

Из историских факта ми видимо, да Маћедонски Словени ударају на Цариград 823. год., а тако исто видимо тада и Бугаре у савезу с Грцима против Словена, и где Омортаг свом силом помаже грчком цару Лону, те да спасе Цариград од Маћедонских Словена.

Копитар, најславнији списатељ словенског језика, вели: да је старославенски језик био црквени језик код Словена и да су се тим језиком, Панонских Словена, (а не бугарским) служили словенски апостоли Ћирил и Методије, а ово исто тврди и први словенски филолог Ђ. Миклошић.

После смрти Симеунове ослабила је и снага бугарске владавине, и целом Бугарском овладаше унутрашњи немири и раздори. Маћедонски Словени користе се овом приликом, те једнодушно устану против Бугара, збаце бугарско господарство са себе, ослободе се бугарског ига и изберу себи за владаоца Мокра Шишмана 963 године.

После свију ових упада бугарских у Маћедонију, после ових крвавих борби, које су Маћедонски Словени са крштеним и некрштеним Бугарима издржавали, и после овог њиног демонстративног оцепљења испод бугарске власти, ако би се хтело опет рећи, да су Маћедонски Словени Бугари по Шишману, тадањем њином владаоцу, чија се постојбина датира из Бугарске, то би значило исто толико, колико кад би се данас тврдило, да су Бугари Немци по своме владаоцу Фердинанду.

Поред свију ових факта, ми опет нећемо присвојити себи ту власт, да пресудимо, какве су и које народности били Маћедонски Словени, него ћемо пустити византијске историчаре, нека они то кажу. Византијски историци — савременици цара Константина од 755—728. год. — сведоче: да је из Тракије (старе Славоније) побегло од бугарске најезде и преселило се у Витанију 208.000 душа, и ту насеобину изриком називају Сербохорион, што најбоље сведочи, које су народности Тракијски и Маћедонски Словени.

Писац описује за тим како су се Маћедонски Словени понашали према упадајима Срба у Маћедонији.

Прва појава Срба у једном делу Маћедоније била је под Стефаном Немањом, и не само да не видимо никаквог отпора од стране ових Словена наспрам појаве Срба, но шта више, видимо, да маћедонски Словени у свезу са Стефаном Првовенчаним прогоне Бугаре са Горњег Вардара 1207. године.

Даље, за сва освајања које су чинили краљ Милутин и цар Душан, ни помена нема да су се где маћедонски Словени овима освајањима опирали но што више, сами византијски историци сведоче, да су у свима градовима, по Маћедонији и пре њиног освајања постојале врло јаке српске странке, које су много припомогле освајању Милутиновом и Душановом.

Византиски историци окривљујући овим маћедонске Словене за своју пропаст, они нам и нехотице сведоче: којој грани словенског народа ови Словени припадају.

Од првог почетка па до последњег свршетка, бугарских завојевање Маћедонијом, историја нам сведочи о бугарском пустошењу по Маћедонији; и одвођењу небројено хиљада маћедонских Словена у ропство, док међутим, код освојања Маћедоније Србима, историја нити нам прича о каквом пустошењу Срба по

ције, тајећи шта се у њој збило, када је на њој пало и таких речи, којима се прети народу и моралном смрћу, предпостављајући му већ лични и политички неморал, сравњујући га с оном бесловесном масом, која се продаје за — паприкаш.

„Чуо си српски народе, шта мисле учинити с тобом и твојом автономијом, разабрао си, да хоће да ти откупе школу и цркву за милион, које су од тебе исцедили, па пази! Отвори добро очи, јер сада је наступио одсудни час! Противници увидеше да те не могоше сломити ни силом ни милом, па ево хоће да покушају новцем — душегупцем. Сада покажи да си достојан предак хаџи-Ђере и хаџи-Рувима, који рађе „изгубише главу, него своју огрешише душу.“ Покажи својим мушким и српским држањем, да ти је и сада, као и до сада дража твоја црква и вера, него благо целога света. тиме ћеш поразити твоје непријатеље, тиме најсвечаније одбити од себе нанесену ти увреду.

А ви господо латинска — какве ли сте вере — задржите свој милијон, јер вам неће помоћи, употребите га тамо, где ће те њиме користити и онако потребном народу.

„Последњи адут је избачен, карте су показане а онај, који игра без адута и са отвореним картама буде обично — дурак.

„Скора будућност показаће имамо ли право.“

*

После епархијске скупштине вршачке. „Србадија“ доноси у свом најновијем броју чланак под горњим насловом, те разлаже: зашто је саборски одбор толико одуговлачио, да изда из својих руку решење о распуштању бачке епархијске скупштине. Он је, тврди „Србадија“, а то је веома вероватно, чекао да види, како ће се понашати вршачка епархијска скупштина. Па онда вели од речи до речи:

„Да је она оно рекла, што је рекла конференција, што је рекао вршачки епарх. административни одбор, то данас не би било решења о растеривању бачке скупштине, а на растеривање темишварске и вршачке не би се ни помишљало. Био би повраћен мир у нашој автономији и нашем толико напаћеном народу. Мислимо, да би то добро дошло онима одозго и нама одоздо.

Нама је већ добачено, да сабора неће бити, док се не споразумемо са српским патријархом, а и с њим не може бити измире, ако се пак гонимо и уклонимо. Дакле, апел на сабор који се неће састати, па још тај сабор не тражити, значи оставити одрешене руке онима, који хоће да руше автономију.

Сад би саборски одбор пао у недоследност кад би стао на по пута, тамо где му је пут отворен од стране оних против којих се ради. С тога можемо потпуно бити спремни, да ће у првој седници бити растеране епарх. скупштине: вршачка и темишварска, што ће на души понети вршачка епархијска скупштина.“

*

Доследност. Кад је била реч у посланичкој конференцији, да се у молби за сазив сабора унесу све главне повреде, које су нанесене автономији, онда је поп Лаза, председник сентомашке општине рекао: То ми не можемо, нека то чине општине. Оне су законита тела, ми смо овде приватни људи. — Поп Лаза је тако говорио онда, да спречи главну ствар, да се не спомиње каја и томе подобно. А мислио је, да то општине неће чинити. Сад, кад се догодило оно што је он хтео, употребио је сав уплив да и општине не износе разлоге. У одборској седници сентомашке црквене општине, како нам из Сентомаша јављају, упео се да докаже, како би значило неповерење посланицима, кад би се усвојила молба новосадске општине. И предложио је, да се изјави поверење саборским посланицима. Дакле мало лопцајхбридерства?! Је ли то све што нам сад треба у овом часу?! И ништа више и ништа друго. А шта је са незаконитим решењем саборског одбора?! За то нема речи?!

Да би показали колико има истине у поп Лазиној тврдњи — а већ то је тврдио и „Браник“, ево износимо једно место из молбенице новосадске:

Ваше Величанство!

„Држање ово српског народно-црквеног сабора, само је потврдило поверење бирача према својим изабраним посланицима и нашло је на одобрење целог српског православног народа у овој домовини; са тим држањем, које се оснивало потпуно на закону, споразумне су и црквене општине, а међу њима и понизно долепотписана, те је за то велику жалост произвело, што се тај сабор одгодио и што се продужење његовога рада још није до сада омогућило.“

Дакле види се, господа траже узрока, да не учине ништа стварно, јер не смеју да учине ништа... Ко то не види — слеп је.

Из Босне.

У прошлом броју „Заставе“ изнели смо један акт сарајевских општинара скупштина а управљен на земаљску владу, који акт потписаше 120 општинара. А ради потпуности износимо овде други сличан акт, у истој ствари. Он гласи у целости:

Висока земаљска владо!

Када је 25. фебруара ове године висока зем. влада ненадно а незаконито одузела од народа његову законито постојећу српско православну црквено-школску општину у Сарајеву, поставила је свога комесара за вођење послова исте општине, у особи Петра Т. Петровића Исти комесар почео је зидати српску школу, употријебивши за то, без икаквог народног знања и одобрења (као једног за то надлежног тијела), једно од најскупоцијенијих и за школу сасвим непрактичних земљишта, претоваривши при том овдашњи српски народ са дугом од стотину хиљада форината.

Потписани узимају слободу да високој зем. влади изјаве, да они истога комесара Петру Т. Петровића опуномоћили нијесу, ни у име своје, ни у име народа, нити они сматрају да је исти комесар компетентан да на рачун народа тако нешто извађа, те да потписани, као сарајевски грађанин, Срби православне вјере, не могу тај дуг никад примити, нити признати као дуг народни. Ово чинимо из многих врло оправданих религиозних, економних и педагошких разлога, које смо у стању у свако доба доказати.

У Сарајеву мјесеца октобра 1897.

Високој зем. Влади понизни:

111 потписа у оригиналу.

Политичке вести.

Угарски сабор. Адреса опозиције коју је саставио заступник Ходоши поднета је сабору. Адресу ову потписало је свега осамдесетдевет посланика. Народној странци припадају 33, независној 40, пучкој 14 а двојица стоје ван странака.

Прилике у Србији. Стање у Србији је управо ужасно. Трговина је застала а сваког дана посрне која од досад угледних и великих радња. Чиновници живе од дана на дан. Плате не добивају а и кредит је већ сваки престао. У војсци је такођер велико незадовољство. Државне касе су празне и сва је нада, да ће Милановим агентима поћи за руком да зајма нађу. Живот и ја но кретање су учмали. Слобода говора и штампа су сарањени. Целом земљом овладала је мртва тишина, као оно пред буру, што се ни листак на дрвету не пољуља. Србија иде на сусрет бурним данима и свако се плаши, чим из кревета устане, да ће се тога дана нешто важно догодити. По улицама и јавним местима нема весела разговора ни смеја. Свако тихо шапуће, да га не би други чуо. Сваког дана се јако осећа, да се ближи час, који ће собом важне догађаје донети.

Отварање румунског сабора. У недељу је румунски краљ престоном беседом свечано отворио редовно заседање румунског парламента Краљ је у својој беседи прво нагласио, како је жетва добро испала и сигурно могу будућност исчекивати, тим више што све државе не стоје на томе, да се светски мир одржи. У своме говору нагласио је, како са поносом може рећи, да Румунија ужива општу наклоност и да су одношаји према свима државама најсрдачнији О посети својој на руском двору вели, да је право пријатељска и срдачна била. И по целој Русији дочекиван је исто тако пријатељски и срдачно, као и на руском двору и са особитим задовољством је приметио, да је успомена на братско војно удружење, која је на бугарским бојним пољима освештана, остала неповређена. Затим говори о својој посети у Бечу, поводом несретног случаја на женевском језеру. Затим говори о раду, који чека сабор и гаји наду, да ће овај нарочито посветити своју пажњу развићу војске. — Краљ, који је дошао у саборницу праћен престолонаследником, по свршетку свога говора бурно је поздрављен.

ДОПИСИ.

Стари Сивац. Ко прочита ово неколико редака о нашим приликама, рећи ће, та то су они Сивчани, што су приликом избора посланика за прошлогодишњи наш народно-црквени сабор гласали за кандидата владино-клерикалног, а сад се шепуре, како су и они одушевљени за одбрану автономије. То би нам се са пуним правом могло и добацити, да је приликом избора посланика решавала „воља народна“ а не притисак, гоњење, претње и употреба свега званичног апарата.

Наши Сивчани прихватише ону народну: „Уздај се у се...“ Увидеше, да муком стечена права и тековине народне, нико боље бранити и одбраити не може од њега самога. Увидеше, да се „са вишег гледишта“ народна права не чувају неокрњена, већ све то више крње и одузимају, те је сад у овој прилици, кад навалише тичурине на народно тело, да му као кобе и јастребови и срце ишчупају, громким гласом довикнуо: Доле ви силници! Нисмо ми „чизме“ да нас навлачите кад вам треба загазити и по мутном ловити. На нами је сад ред, да мушки и јуначки станемо на бранич својих стечених права, а не да нам ви кројите капу, какву ви хоћете, час оваку час онаку.

На први глас о поступку новосадске црквено-школске општине, почеше се наши договарати, шта им ваља сад чинити. С највећом радошћу поздравише свесне Србе родољубе Новосађане и кликнуше: Евала Новоме Саду! И опет пониче у њему велико дело, достојно српског Пијемонта. И ако није „пук'о топ“ да огласи народу српском „велико дело“ и шта му ваља сад чинити, ипак Сивчани схватише поступак новосадске црквено-школске општине, те нестрпљиво очекиваше састанак црквене скупштине, да ту, где нема силе ни претње, но где се једино огледа чиста и слободна воља народна, поздраве корак новосадске црквено-школске општине, па да јој се прикључе и дигну глас свој у одбрану своје автономије.

Свану жељени дан. Искупише се сложна браћа. И с највећим одушевљењем наша скупштина је прихватила позив новосадске црквено-школске општине и једногласно закључила: *да се молбом обрати на Његово Величанство ради што скоријег састанка српског народно-црквеног сабора и молбом на бачку епархијску власт ради сазива епарх. скупштине, да ова према решењу саборског одбора, заузме положај. Уједно је поверила председнику и поровођи, да сачине обе поменуте молбе и отправе их на опредељено место.*

Ето, тако мисле а и раде Сивчани, кад треба да се покаже *слободна* воља народна. Па сад — и ако „Браник“ тврди, да ће ова наша молба доћи у Банфијев „кошар“ ми га тешимо, да смо њега са његовог „вишег гледишта“ већ у кошар стрпали, тврдо убеђени, да је свагда одлучан и громки глас народа побеђивао, надамо се, да и овог пута неће остати глас народа, глас вапијућег у пустињи.

Мађедонији, нити да су они икога из ове куд у ропство водили.

Владавина српска у Мађедонији завршила се љутем битком са Турцима на Реци Марици код Чермена 26. септембра 1372. године.

Историја сведочи да у овом бој нису учествовали ни Босанци ни Зећани, ни Рашани већ искључиво мађедонски Срби под вођством својих владара, краља Вукашина и деспота Угљеше; а да су мађедонски Словени били Срби најјачи је доказ тај, што Турци и дан данас називају оно место где је борба била »Срб Синдиги« што значи с р п с к а п о г и б и ј а.

Владавина Срба није трајала ни пуна два века у Мађедонији, па ипак за то и до данашњег дана, језик српски сачуван је боље код мађедонских Срба и далеко су коренитији облици српског језика, код ових, него ли што су то били у оном језику, којим се служио Стефан Немања и његова Србија (Рашка).

Ко би год желио уверити се у истиности нашега тврђења, упућујемо га на »Обичаје и песме Турецких Сербов« од почив. Јастребова, коме се не може приписати никаква пристрасност, јер је он ово дело издао као консул у Солуну где тада није могао бити ни под чим другим, до искључиво под утицајем бугарским.

Да би јаче поткрепили своје тврђење, да је мађедонски језик српски а не бугарски, ми ћемо из S. Larina (XII. стр. 255) споменути овде н о м о к а н о н Димитрија ђакона Кратовског. У предговору овог н о м о к а н о н а сам Димитрије сведочи: да је охридски архијепископ, обилазећи села и градове дошао и у Кратово и да је њему (Димитрију) наредио, да тад н о м о к а н о н са грчкога на с р п с к и п р е в е д е и п р е п и ш е.

Писац ове књижице да би што вернije изнео појаву Бугара и њиховог имена у Мађедепији, осврнуо се још на времена турског освојишта на балканском полуострву, те међу другим вели ово:

У осталом Турци освојивши балканско полуострво и нашавши се међу три њима несродна народа, сасвим природно је, да су они морали тражити ослонца код једног од ова три фактора, и по својој традиционалној политици, да увек слабијега противу јачег подржавају, изабрали су себи за наслон Грке као најмање опасније по њих, и дали им толике црквене повластице, да се то слободно може назвати држава у држави. Турци ослонивши се на Грке и давши им велике црквене повластице, нису то чинили са каквом намером да тиме окрепе и онако пропале Грке, већ по својој традиционалној девизи: »сатри једнога, па ће доћи ред и на другога, а најпре сатри најопаснијега«, па како су тада најјачи и најопаснији фактор за њих били Срби, онда није никакво чудо што су они сву своју снагу концетрисали противу Срба и српскога имена. Историја нам сведочи: чим су Турци завладали Балканским Полуострвом, да су Бугари, а готово и Грци приклонили главе пред новим господарима и новом судбином, док међутим видимо, да се српска држава, ако и зависна и после оне страховите погибије на Косову кроз читав низ година одржава и очајничку борбу за опстанак води.

Још од тога времена, Мађедонски Срби видећи ову страховиту најезду Турака на све што је христијанско, а поглавито српско, као и коначно упропашћење њиних самосталних црква — пећске патријаршије и охридске архијепископије — почели су крити своје народносно име за име раје и христијанина Кад се узме у обзир то, да је од тада па до данашњег времена протекло више од једнога века као и то, да су Турци увек сваку просвету гушили код немуслумански народа, и да су немуслумански народи били доведени до најнижег ступња образованости, онда није никакво чудо, што је код Мађедонских Срба, народносно име почело било готово изумирати.

Буне и ратови Срба противу Турака пуних девет година под Кара-Ђорђем; устанак таковски под Милошем Обреновићем и постанак српске државе на Балкану све је то још више распаљивало Турке на спрам свега што је српско.

Нови догађаји у Европи, који су изазвали општу промену у европској ситуацији, дали су и Аустрији и Русији повода за далеко јачу акцију на истоку Стара Аустрија претворена у данашњу Аустро-Угарску, истиснута из Немачке и Италије, обрнула је своје освојачке погледе на Балканско Полуострво и онда, сасвим је појмљиво, да би свако јачање Србије сметало њеним освајачким намерама, те њен сајуз са Турском противу Српства диктирале су јој њене освајачке тежње. Русија пак, пошто је истиснула из Цариграда уплив Француске и свој тамо оснажила уложила је сву своју снагу да балканске народне задобије за себе, а поглавито Бугаре, као најсродније племе њој по језику.

Бугари користећи се помоћу и протекторатом Русије, почели су и сами тајно ровети противу увеличања Србије, и то против оне Србије, којој је већа рана била на срцу њиноропство, него и ропство своје браће у Босни Херцеговини, Старој Србији и Мађедонији, која их је у свако доба са раширеним рукама примала, и која им је штампала књиге у Београду и стотине њиних синова школовала и спремила их за Будућност Бугурске!

Бугари су врло вешто умели истицати Турцима пред очи буне Срба и упоређивати их са њином петвековном покорношћу, и заиста, Турци нису ни имали узрока да мрзе Бугаре колико Србе, па кад нису могли и једне и друге истурчити, они су радије пристајали да се христијани у њиној држави и Бугарима називају, само Србима не.

Кад је 1861. године била власотиначка буна, због које су повешани у Нишу многи Срби, а међу њима и седам српских свештеника, бугарски агитатори шиљали су расписе по целој Старој Србији и Мађедонији, и препоручивали народу, да се нипошто не називају Србима, јер веле, да ће Турци сваког на колац набити, ко се Србином назове. Те исте године Седразим који је дошао из Цариграда у Ниш, јавно је говорио народу, да се не називају Србима већ Бугарима, а Абдурахман паша, верни привржeник Митад паше, 1872. наваљивао је на призренску и пећску општину да ове признају власт бугарске егзархије, па како је тада митрополит Мелентије — Грк — одузео од Срба цркву св. Спаса у Призрену и предао призренским Цинцарима, Абдурахман паша обећавао је српској општини у Призрену, да ће јој ову цркву повратити, само ако она призна над собом власт бугарске егзархије.

Мађедонски Срби видећи да су од св ју остављени, и да се о свакоме народу води ма и мало рачуна само о Србима не, и да Ср ја у целој овој борби између Грка и Бугара в ше помаже Бугарима, а огорчени на Грке, што им закрећују словенско богослужење, пристали су уз Бугаре као сродniју браћу од Грка, што је сасвим природно и било.

Као што горе рекосмо, мађедонски Срби, остављени са свију страна, пристали су уз егзархију и не слутећи о замкама, које им она са њеним апостолима спрема, а и Србија није могла ни слутити: да ће у својој једнокрвној браћи Бугарима добити крвног непријатеља, и горег рушиоца свега што је српско, и од самих Турака

Бугарски апостоли још од почетка друге половине овога века, под протекторством Ру-

Ми се надамо, да ће све црквене општине нашега среза у најкраћој будућности листом прихватити позив новосадске црквено-школске општине и тиме показати, шта су кадре учинити у одбрану автономије. Само тако ћемо моћи доказати високоученом г. Др. Ники Максимовићу: „да се времена и начела мењају“, ал народ свагда једно мисли и за једним тежи. (Ово напоменух сећања ради, јер је г. Др. Ника некада био посланик стапарског среза). —ћ.

Знајући .. знајући... знајући...

Кад је мандатар бачке епархије добио налог. да сазове устарабарске епархијске одборе, седе на кола и одвеза се до патвијарха.

— Ваша Светост, не бих хтео да се огрешим о жеље Ваше. Молим за упутства. Шта да радим ако господа поднесу протест и не упусте се у рад?

— Шта кажеш, протест? Неће хтети радити?! Јеси ли ти при себи?! Рехтс ум! Па ни речи више.

Мандатар је тужним срцем отишао у Нови Сад, а кад би ствар свршена, одвезе се и опет у Карловце, да поднесе извештај.

— Но?! пита га патријарх. Јесу ли ти одгризли уши?!

— Све је лепо прошло Ваша Светост! Никад се не бих надао. Административни одбор ама ни мукајет.

— Море, знао сам ја! Имао сам у Сомбору мачку па кад је истерам на врата, а она нађе прилику да се врати кроз прозор, одмах трчи иза фуруне па даље глође кост, као да није ништа ни било. Да шта? Ваљда ће да пише протесте, или да се снебива?! А како је било са школским одбором?!

— Добро, врло добро Ваша Светост. Само сам претрпео страх; не желим ни мом душману.

— Какав страх?! Од кога страх?

— Кад сам отворио седницу, одмах журим, да пређемо на ствар. Ал у том устаде А. Пајевић, а вади из џепа акт Наопако, помислим, сад ће бити. Говорим ја да отпочнемо дневни ред, ал он се неда збунити. Разави хартију и стаде читати:

»Знајући како нас је потоња епархијска скупштина разрешила ове почасне службе и изабрала друге чланове на наша места да продуже рад«.. Мени се следила крв. Мислио сам и сад ће казати: — то нами нема овде места . .

— Патријар се слатко смејао: хе, хе, хе! Не знаш ти ништа. Још си млад и зелен у тим стварима.

А г Пајевић чита даље: — »знајући да је саборски одбор уништио те изборе, то да се не би огрешили о своју родољубиву дужност прихваћамо се послова, који треба да теку непрекидним током. . .

— Е је си ли видео! кличе патријар.

— Пајевић престао да чита, остали вичу живео, и тако је! а ја чекам шта ће сад бити. Мислио сам, да ће бар журити нове изборе, искати сазив епархијске скупштине, те захтевати, да их бар што пре замену они, који имају поверење народа, ал они ни мукајет даље!

— Ваљда су луди! узвикну патријар. Море није то срамота бити устарабар. И Герман Анђелић је био устарабарски патријар, и он је против воље народа именован, па шта му је фалило?!

— Само сам ја мислио.

— Мислио, мислио! И они у Пешти мисле: било би Бог зна шта кад би слистили автономију. Бајаги не би се нашао нико да се прими управе. Није него још што! Било би можда мало: знајући, знајући, знајући, ал би се све утркивали. Та да узмеш бич, па да их бијеш све по ушима они би и онда: знајући да би био већи покор кад би се бранили, лепо отрпели и — отресли се. А претрпео си страх? Шта?!

— Бога ми јесам Ваша Светост. Не вреди ми крити.

— Не познајеш ти либерале, то је! Са свим се лепо може с њима, сасвим лепо!

—ша

Вести из места и са стране.

Посланици и бирачи. Сво наше независно новинарство забележило је жељу јавног мњења, да се посланици нашег народно-црквеног сабора ставе у овим тешким приликама у договор са својим бирачима, те да им положе рачун о раду своме. То је било мишљење и многих наших посланика, те су се они ставили у свезу са својим бирачима и као што се види из позива, што га доносимо на челу листа, коло у томе послу отпоч ће посланици румског среза гг. др. Ђура Красојевић и Стеван Моловић. Нами је познато, да између многих посланика и њихових бирача теку у овај мах преговори о дану полагања рачуна и до овог часа није нам познато, хоће ли првог дана идуће недеље бити још гдегод бирачких зборова, али нема никакве сумње, да ће се то мал' те не у свима срезовима догодити у најкраћем року, јер је сад већ наш свет прерадио и не стоји више ништа на путу, да посланици изврше своју дужност. Посланици. напред!

Укидање новинарске вересије. Онај предлог, што смо га изнели о укидању новинарске вересије, усвојио је недавно „Грађанин“ а сад га усваја и „Бачванин“. Предлог је веома прост. Нека наши листови не криве више публику, кад су сами криви Варају и себе и друге Штампају крупни слови да нема вересије, да су је укинули, а кад после неколико месеци, кукају да се до неба чује, како ће их убити вересија и опомињу дужнике, да плате дуг и учине своју дужност. На место тога, нека сви наши листови, који хоће и мора да живе од претплатника, штампају о новој години на челу листа: „Изјављујемо. да смо од нове године укинули вересију. Когод нам не пошље унапред претплату. а ми му шаљемо лист, ма и на његову поручбину. нека сматра да смо му га поклонили. И обвезујемо се, да нећемо ни од ког искати заосталу претплату за текућу годину ни у листу, ни преко писма, ни преко суда. — По нашем мишлењу не треба ту никаквих многих договора, саветовања, картела Него треба праве воље, па да не варамо и себе и народ, како смо укинули вересију, а после опет да кукамо: Уби нас вересија! Нека листови који у том искрено мисле, поступе као што треба и неће народ бити крив А они који неће да пристану на то. неће смети да криве народ а брзо ће им бити и крај. Сви они, који данас подгризају наше новинарство, напашће убрзо на оне листове, који неће да учине одлучан корак и брзо ће им појести и уши „Србадија“ је изнела да наши листови имају вересију на 38 000 форината.

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се од среде, 18. тек. месеца у кући г. Јована Т. Чавића, на пијаци.

Поп Исино разметање. У 34. броју „Срп. Сиона“ штампана је проповед „О чувању завета“, коју да је тобож говорио Исидор Бошњак, парох мађарбојски 16. августа о. г. код св. крста. Прочитавши ту штампану проповед, стао сам се зачуђено питати: Та је ли могуће да један свештеник (и то још поп Иса, који се код сваке речи позива на своју свештеничку част) онако изврће истину?! Та отац Иса за читаво време свога боравка у Ловри, ни речце није рекао у виду какове проповеди ни у св. цркви ни код св. крста, него је његов шогор Бољарић прота мохачки, изговорио неколико речи, које су више личиле на неку препоруку, него на проповед. Зар не? Ево да видимо. Г. Бољарић је рекао: „Мили моји Ловрани! Ево ја и мој шогор Бошњак, опет дођосмо међу вас, да вам увеличамо славу и да поделимо радост, коју сте доживели доласком преосвећеног госн. владике у средину вашу. Ми вас волемо и та љубав нас је довела међу вас, али сетите се и ви нас и свога обећања, јер поштени људи као ви, своје обећање испуне“. Ето то је рекао г. Бољарић, па како је могао отац Иса рећи, да је он говорио ону штампану проповед? Ал да, сигурно мислите: кад сам ја могао на вел. суботу држати воскресеније, зашто не би могао и ово учинити? Него ја разумем шта је оца Ису руководило, кад је ту нечасну работу учинио. Он зна, да ће се за Ловру скоро тражити парох, услед пензионисања Мирковића, па је помишљао: За што се не би препоручио бар на овај начин, као неки проповедник високопреосвећеном г. владици, који је био остао за време док се Ловра осветила — у св цркви, те није чуо ко је проповедао и шта је проповедао? Но као старац и свештеник требало би, да се друкчије понаша тим пре, што је већ више пута вадио проповеди из „Источника“ и својим умотвором их крстио, те због тога је у „Застави“ жигосан. Е, је ли то онај „papi becsilet“ на који се сваки час тако радо позива? Ловрани ће се добро узети на ум, кад буду бирали себи свештеника, за то имају богатог искуства, а неће бирати пон Ису, који се радо кити с туђим перјем.

Прослава Ригерове 80-годишњице. 10. децембра о. г. прославиће чески народ свечано 80-годишњицу Ригерова рођења. Свечаност ова биће свечаност целог ческог народа. Без икаквог позива на народ, спрема се овај сам да достојно ода признање свом заслужном сину. Поједине општине, удружења и личности у Ческој, Моравској и Шлеској, све се листом кренуло да у овом слављу узме удела. На честитци коју је др. Матуш спремио већ сад се налази десетине хиљада потписа из ческог народа.

Ретка почаст једног Србина у иноземству. Наш пријатељ хемичар, др. Јован П. Панаотовић, родом из Сремске Митровице, и који је је нашим читаоцима познат из својих радова, однео је и сада у Немачкој победу над својим друговима. На расписани стечај за асистента гетинског универзитета конкурисао је и наш земљак и изабран је на то почасно и лепо место. Пруско министарство наставе, које се у овом случају замолило, да потврди овај избор, јер је изабрани асистент странац, — а универзитет накако несме без министарске дозволе странце постављати на така места — потврдило је тај избор. На основу те високе потврде, др. Панаотовић је већ 1. октобра п. р. к. заузео своје ново званије. Ово је први и једини случај да је у Немачкој странац изабран за универзитетског асистента и да се плаћа из државне касе. Нама је мило, што је с тим избором одликован наш једномишљеник, а уједно радујемо се, што је и на чисто научном пољу Србин победио.

Из „Врача Погађача“. Кад је човјек мамуран, он виче: расола! а кад каквој партији бучи глава, она виче: Расуло! Не знамо, да ли је „Браников“ чланак „Расуло“ производ мамурлука или главобоље, тек свакако мирише на расо и заслужује да оде под — купус.

— „Сионова“ господа се хвале, ако их још мало послужи срећа (из Банфијева џепа), да ће онда и њихова чизма моћи бити изабрана за посланика. Па ни то не би било згорег, јер би и такав сабор од самих чизама ипак био паметнији и поштенији, него кад би у њему сједили — носиоци тих чизама.

— Чудновато! Још лане слушао сам: Полит се силази си свога трипода.

Пре пола године опет се говорило исто.

Пре неколико месеци опет се рекло: Полит се силази.

Сад се опет дошаптава: Полит се силази.

Сад тек ја видим на каквој ужасној висини мора да је тај господин, кад се једнако силази, а још никако да се — сиђе!

Кажу, да ће се од сад „Бранику“ адресирати: „Браниник у“. А већ ко брани Нику (Максимовића), тај боме нема кад бранити — автономију.

Најновије вести.

Из Београда јављају да је 16. о. м. председник министарства др. Владан Ђорђевић отворио скупштину са кратким говором у коме је апелирао на домољубље посланика да задовоље потребе земље. — Изабрани су разни одбори, који раде али се незна шта.

Шпански изасланици за мир изјавили су да ће уступити Америци Филипине за накнаду од двадесет милијуна долара.

сије јављају се по Маћедонији, па како су привукли пажњу Руса на себе, руска штампа ангажовала је многе научењаке да пропутују и проуче Маћедонију и народе у њој.

Г. Берар Француски путописац у својој књизи од 1894. године, у многом које чему позива се на Офејкова (Шопова) као доброг бугарског знаља? Ми не знамо у чему се то његово знање састоји сем ако не у томе, што је покушао 1869. године обманути светску историју, да у Цариграду нема више Грка од 7—8000 душа, док међутим, и онда их је било и данас их има на 300.000 душа.

Г. Берар вели, да је својим ушима чуо, да се маћедонски Словени називају Бугарима.

Ни ми не оспоравамо, да још има простог народа у Маћедонији, који још не могу да се остресу страха и трепета турског противу српског имена и не сме још отворено да се каже Србином, али није то никакво чудо, јер више од једног века, и Бугари и Турци и Русија и Аустрија кљукали су ва бугарским именом, но не знамо шта би нам Г. Берар рекао, за оне Французе у Елзас Лотрингији, који се после 30 година владавине немачке називају Немцима, и којима нису четири фактора натурали немачко име већ само један и то Немци?

Пошто би и данас сваки Босанац Мухамедове вере казао за себе да је Турчин, то би за г Берара по томе и они били Турци, а језик раса и обичаји то не вреди ништа?!

Да би што јаче доказали грешке великих научењака, ми ћемо овде цитирати и једно писмо једног нашег пријатеља о г. Илариону Руварцу.

Г. Спира Радивојевић слушалац наука у Паризу, коме сам послао мој »Одговор« г. Инсарову у одговору о пријему овога вели: »Драги Јоксићу! Много сам ти благодаран на твојој брошури те ме ниси заборавио. Хвала ти! У њој спомињеш и име Руварчево. Да би ти потврдио да научен човек кад задре на једну страну, не одступа ни пошто од свога резоновања, што не служи на част таквим да их називом научењацима, казаћу ти сада шта сам ја чуо од њега 1883. године, кад сам био у манастиру Гргетегу о феријама, где је он био архимандрит.

При ручку деси се ту и г. Хаџић познајеш га, и ту се заподене разговор о Призрену. Питају мене: Колики је Призрен? Колико има становника? Колико Срба и т. д. Ја им опишем Призрен и за Србе кажем: да има око 10.000 душа у Призрену. Г. Руварац на то лупи руком о трпезу и готову дрекну: »То није истина!« Тебе је потплатио Панта Срећковић да тако говориш.« »У Призрену нема ни 500 душа Срба и т. д.« Ја му рекох: Господине! Не 500 него 1000 Срба Призренаца, наћи ћу данае само у Србији, који су дошли у рад, и то са чистим и овејаним именом, који славу славе као год и они у сред Шумадије, а он на то рече: »Славу славе и сви Маћедонски Словени.« У томе ја се дигох иза софре и одох а они осташе разговарајући се.

Упамтите поштовани читаоци. да један Илларион Руварац тврди 1883. године, да у Призрену нема ни 500 Срба, па кад он који претендује на прво место српских историјописаца овако страховито греши, онда шта се може рећи о страним путописцима и научењацима?! Ово је жалосна сведоџба о познавању српских земаља и народ у њима и за једног обичног Србина, а још жалоснија за једног српског историјописца као што је г. Руварац!

По несрећи да је ово где г. Руварац и написао, зар би било какво чудо, кад би нам Французи, Енглези и Немци казали: Шта ви тражите у Призрену кад то вели човек, коме Европа мора веровати да тамо нема ни 5000 Срба!! Бугари за 40 година свога рада, поред најповољнијих прилика за њих једва су успели да отворе око 300 школа у Маћедонији, док међутим, ми за пет година имамо три мушке и две женске гимназије, три полугимназије и сто педесет основних школа

Поред свију ових неспорових доказа г. Вајганда нимало није поцрвенио, кад је назвао становнике Маћедоније Бугарима, па да би иронија што јача била, вели: »Ја сам много путовао по Маћедонији и својим ушима чуо, да се становници њени издају за Бугаре, кад кад и за Грке али никад за Србе.«

Упамтите поштовани читаоци, да за једног светског научењака, — г. Вајганда — не вреди ни језик, ни песма, ни слава ни обичај. ни споменици, већ за њега је мерило то, зашто се тај народ издаје те према томе за њега су босанци мухамедове вере Турци, а Маћедонски Славени Бугари!!!

Не треба губити из вида, да је г. Вајганд путовао по Маћедонији 1892. године и напи сао читаву књигу у корист Румуна, па одмах затим путује опет по Маћедонији, пише књиге и држи предавања у корист Бугара. Изгледа да је г. Вајганд свакоме врло услужан човек, и да он више ради по неким »утисцима« него ли по своме убеђењу.

Све ово што смо до сад изложили посредно и непосредно утицало је за натурање бугарског имена маћедонским Србима, а српски устанци и ратови 1875., 86. и 77. год. дали су Бугарима поље да отворено изађу у борбу противу српског имена, и то они Бугари, које је Србија одгајила и васпитала, одвајала свој залогај од уста а њих помагала и они Бугари, који нису имали кураži ни помислити на своје ослобођење, него су скрштених руку чекали, да Русија и Србија пролију крв хиљадама својих синова за њино ослобођење.

Неистрошени у борби за своје ослобођење, и добивши отворено поље за акцију стварањем екзархије они су сву своју снагу и моралну и материјалну заложили на побугаривању Срба у Маћедонији и успели да простом и посве угњетеном народу наметну бугарско име, али поред хитрине и свога лукавства нису могли из народа искоренити оно, што је најглавније, а то је: »језик обичаје, славу, песме и многобројне старе српске споменике«.

Јастребов у својој књизи: »Песме и обичаји Турских Сербов« вели: »Драганов бугарски професор у солунској гимназији жалио се мени лично да ђаци који долазе у бугарску гимназију врло тешко примају бугарски језик и да се често буне против својих наставника, што их одређавају од матерњег језика«.

Бугарска пропаганда за четрдесет година тајног и јавног рада у Маћедонији, имајући обилате потпоре од Турака и Руса, једва је успела. у солунском, битољском и једном делу косовског вилајета да наметне своје школе у $^1/_4$ места а у поменута три дела остало је још $^3/_4$ места која ни до данас дани нису хтели примити ни бугарске ни грчке, ни влашке школе.

Из овога малог што смо изнели из ове књижице. јасно се види, да Маћедонија није пропала за Српство. Само мало среће, те да се прилике у Маћедонији колико толико уреде, притајан српски живаљ бујицом би избио на површину. Србин Маћедонац вековима тлачен и гоњен пригнуо се само под теретом. ал име, вера и лепи обичаји његови, не дадоше му да клоне. Први сретан час и српско срце у грудима његовим закуцаће опет старим српским откуцајем.

Јеленко.

Редитељско питање

код српског народног позоришта

Од г. г. Андре Лукића и Пере Добриновића, добили смо изјаву, којом се осврћу на редитељско питање. У 167. броју »Заставе« изишао је чланчић под горњим насловом (од Пивљанина Баје), где коре г. г. Добриновића и Лукића, што су отказали редитељство. Пивљанин Бајо је тврдио, да су г г. Лукић и Добриновић, позивани од управног одбора 24. октобра и по трећи пут, да се поново приме редитељства, но до сад се не одазваше том позиву. А спомињао је и неки »јединствени статут«, што су га бивши редитељи поднели и док се тај не прими, неће се примити ни они

Г. г. Добриновић и Лукић изјављују, да они нису подносили никакав јединствени статут и да њих није ни једаред, а не трипут позивао управни одбор, да се приме редитељства.

Што се тиче њиховог гледишта на редитељско питање, о томе су у изјави ова места која дословце доносимо:

... »А сад да одговоримо, шта смо ми тражили — и то не са некаквим штатутом, но просто у конференцији, коју је заказао наш поштовани начеоник г. др. Л. Станојевић.

Елем, пред одмор српске нар. позоришне дружине, позове нас редитеље г. др. Л Станојевић начеоник у конференцију, и после подужег дирљивог говора, како прети позоришту опасност, и како треба да прионемо сви, да одржимо ово наше мезимче. — Нас три редитеља погледасмо се и један од нас рече: »Нека каже г. Ружић, као најстарији колега, шта мисли.« — Он, т. ј. г. Ружић. рече: »Ја сам Вам (т. ј г начеонику) још јуче казао, како мислим, ја хоћу све, хоћу гвоздену руку.« — Овде је он себе мислио, да управља »гвозденом руком«!

За тим смо на питање г. начеоника, нас двојица овако одговорили: »Г. начеониче, наше је тврдо убеђење, да ћемо само тако моћи напредовати, ако се ово повери нама тројици, јер три главе боље мисле, а шест очију боље виде; да буде тако звани regie colegium (режи колегијум), т. ј. да сва тројица радимо око напретка позоришног, да сва тројица споразумно делимо улоге, јер онда ће отпасти оно: да овај или онај редитељ дели улоге пристрасно. Да се договарамо о репертоару и свему, што би ишло у корист нашег позоришта; па ако се не би сложили у ком питању, да пошљемо управном одбору, па нека он реши, ко има право.

Дакле, не стоји оно, да ми тражимо већа права и од самог управитеља.

На ово г. Ружић није хтео никако пристати, но једнако: »Ја хоћу све ил' ништа.«

Ми смо мислили, да се само овако може постићи онај лепи успех, за који треба и мора сваки од нас да тежи. Ми смо уверени, да би се само оваковим радом могли одужити љубави народној, и ми смо тврдо убеђени, да би се оваковим сложним радом одужили и оним родољубивим сенима, које из одушевљења оставише своја имања на мило им мезимче.

Нас је руководила амбиција за рад и напредак, што, жали Боже, није дошло до тога, није наша кривица.

Тако је, Пивљанину Бајо, ми смо хтели да радимо сложно, неуморно и да се одужимо оном поверењу, што нам га поклони наш славни управни одбор, а никако нисмо хтели да стварамо »јединствени статут«.

Кад би управни одбор нашао управитеља са оном спремом, као што је расписао стечај, онда би била сасвим друга ствар; па и онда би и тај управитељ питао редитеља комада за његово мишљење гледе поделе улога, јер редитељ је душа, која задахњује цео склоп. Али овако, где ми морамо сами бити и драматурзи и редитељи, па и послужитељи — то морамо имати удела у погледу поделе улога. Када би овај садашњи управитељ, поред глумачке дужности, морао свако дело за поделу улога по неколико пута прочитати, колико би ми комада за годину научили? А где тројица читају и један другог обавештавају, тамо је друга ствар.

У срећним, добро уређеним позориштима, сваке свршене сезоне покупи управа од чланова улоге, па их за идућу сезону у договору са редитељима, да, са редитељима, поново дели и онда без обзира, био старији или млађи члан. подељују како мисле, да ће комад бољег успеха имати. Чак се главнија улога дели двојици, и то за случај болести, а друго и због племените утакмице. Што се пак то и код нас није практиковало, неко носи на души, али ми, редитељи, најмање.«

* * *

Нисмо ради, да се о овом питању пише више, но што је потребно, те пустисмо оволико. — Признајемо, да је данашње стање несносно. Али признајемо и то, да би било то стање још несноснije, кад би се увело оно, што траже гг. Лукић и Добриновић, т. ј. неки тријумвират: Ружић-Лукић-Добриновић. Управни одбор морао би бити стално на окупу, да решава спорове тога тријумвирата. Никад и ни у чем се они не би сложили. Већ би се прво доба вукло на две стране, а за најкраће време на три.

Наше народно позориште треба управитеља ван глумачког круга и онда може бити све у реду, онда се може лако решити и редитељско питање Не нађе ли га — зло је.

Што »Пивљанин Баја« каже, да је управни одбор већ и трећи пут позивао из седнице од 27. октобра тек. год. гг. Лукића к Добриновића, да се приме режије, с тим је веома чудна ствар. Ми смо се најтачније обавестили о томе и нашли смо: да су гг. Лукић и Добриновић позивани, али не у званичној форми. Нису добили акт одборов, него приватно писмо једног члана одбора, који их извештава, шта је решено и иште — одговора.

То је ствар, која је по нашем мишљењу баш удешавана тако, да гг. Лукић и Добриновић не одговоре ништа, те да се поставе други редитељи.

Ту је сад одбор мало интригирао, о том нема сумње. Ствари су веома жалосне и нема друга лека до оног, што смо га изнели пре позоришне скупштине: нов управни одбор и нов управитељ.

Трговина.

НОВИ САД, 17. новембра. Пшеница прве квоће фор. 9·70—— н. Пшеница средња ф. 9·30 до 50 нов. Пшеница лакша роба ф. 9 ——9·20 н. Наполица ф. 8 50—90 нов. Јечам нови ф. 5·40—50 Зоб ф. 5 30—45 Кукуруз у зрну нови ф. 3·65—80 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор Сланина сува 60 фор. дебела шаљена 62 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	36—37 нов.	живе мере
„ средњи . .	34—35 нов.	
„ лаки . . .	30—32 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—34—— нов. по клгр.
Јагњци	— — фор. по пару.
Овци .	8—12 фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

16 октобра било је	0·50 мет.
17. октобра било је	0·50 мет

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је из штампе:

„ТРУЛЕЖ“

РОМАН

НАПИСАО

ЈАША ТОМИЋ

ЦЕНА 2 КРУНЕ (2 ДИНАРА).

Роман износи петнаест штампаних табака (239 страна) а може се добити код писца у Новоме Саду и у књижарама.

Већ су изишла из штампе наша најновија издања и могу се добити у свима књижарницама:

Алекса Шантић: **ЛИРСКИ ИНТЕРМЕЦО**, песме Хајнриха Хајнеа, у другом попуњеном, поправљеном, илустрованом и особито дивотном издању с лепим критичким приказом Марка Цара. Цена 45 новчића.

Александар Дима Син: **ДЕНИЗА**, драма у четири чина с пишчевим допуштењем превео Милан Вл. Ђорђевић. Цена 60 новчића,

Светозар Ћоровић: **РАЗОРЕНО ГНИЈЕЗДО** приповетка из мухамеданског живота у Мостару. Цена 40 новчића.

Молимо цењену читалачку публику, као и вредне растураче књига, да нас потпомогну у овом нашем подузећу, како би што више лепих књига а у најукуснијим издањима могли принети на сто српске литературе, а то ће учинити само тако, ако се наша издања буду истом оном вољом куповала, којом смо је ми као издавачи у свет пустили.

Растуривачима горе наведених, као и пређашњих наших издања уступамо за њихов труд како у књигама тако и у новцу што већи попуст (рабат.)

С одличним поштовањем

Издавачка књижарница и штампарија

ПАХЕРА и КИСИЋА

у Мостару (Херцеговина.)

Ред вожње на жељезници.

Оријент Експрес	Особни воз	Брзи воз	Особни воз		Будимпешта-Земун-Београд и натраг		Оријент Експрес	Брзи воз	Особни воз	Особни воз
12·20	7·35	2·40	10· 0	полази	Будапешт	стиже	12·30	1·5	7·35	7·5
	7·49	2·51			Будапешт-Ференцв.			12·55	7·22	6·49
	7·54				Будапешт-китире				7·13	6·34
	8·1				Ержебетфалва				7·6	6·26
	8·10				Шорокшар				6·56	6·14
	8·20				Харасти				6·44	5·57
	8·29				Такшањ				6·34	5·46
	8·38				Дунаваршањ				6·20	5·31
	8·59	3·29			Лацхаза			12·13	6·3	5·7
	9.17	„			Демшед				5.45	4·39
	9·35	3·48			Кун-Ст.-Миклош-Таш			11·5	5·29	4·16
	9·52	„			Нађалаш				5·12	3·55
	10·7	4 7			Сабадсалаш			11·33	4·59	3·34
	10·18	4·15	1·09		Филипсалаш			11·25	4·52	3·03
	10·31	„			Пуста ст. Имре				4·37	2·49
	10·44	4·31			Ченгед				4·26	2·34
2 07	11 —	4·40	1·53	стиже	Киш Кереш	полази	10 44	11·1	4·12	2·10
2·12	11·10	4·47	2·1	полази	Киш Кереш	стиже	10·39	10·54	4·02	1·59
	11·26	„			Вадкерт-Таулар				3·49	1·40
	11·58	5·16			Халаш			10 27	3·25	1·6
	12·24	5·38			Киш Салаш			10 9	2·57	12·20
	12·44	„			Келебија				2·38	11·52
3·14	1·—	5·57	4 09	стиже	Суботица	полази	9·38	9·46	2·20	11·26
3·21	1·47	9 9	5·40	полази	Суботица	стиже	9·33	9·34	1·46	10·53
	2·11	„			Чантавир				1·21	10·23
	2·34	6·41			Топола			9·2	1·02	10·1
	2·57	6·58			Хеђеш-Фекетехеђ			8·45	12·33	9·30
	3·16	7·11			Врбас-Кула			8·33	12·15	9·12
	3·34	7·26			Ст. Кер			8·19	11·38	8·47
	3·51	„			Кисач				11·16	8·02
4·58	4·14	8·3	8 29		Нови-Сад		7·57	7·50	11.07	7·42
	4·25	8·9			Петроварадин град			7·38	10·53	7·35
	4· 2	„			Петроварадин				10·43	7·29
	4·41	8·20			Карловци			7·28	10·43	7·19
	5·03	„			Чортановце				10·26	7·1
	5·10	8 38			Бешка			7·1	10·18	6·53
	5·25	8 49	9·42	стиже	Индиа	полази		6·57	10.01	6.19
	5·34	8·54	9·52	полази	Индиа	стиже		6.52	9·51	5·59
	5·46	9·—			Ст. Павово			6·42	9·35	6·11
	5·58	„			Ново Павово				9 22	5·58
	6·9	„			Батајница				9·11	5·46
6·10	6·32	9·35	10·51	стиже	Земун	полази	6·34	6·11	8 50	4·56
6·12	6·55	9 50	11 12	полази	Земун	стиже	6·33	5·40	8·16	4·26
6·20	7·5	10·—	11·22	стиже	Београд	полази	6·25	5·31	8·05	4·15
					Суботица-Баја.					
	1·00	5·57	4·09	стиже	Суботица	полази		11·26	9·46	2 20
	4·56	9·08	8·40		Баја			7·25	7· 2	10·50
	3·42	7 46	7·01		Сегедин-Рокуш			8·43	8·10	11·56
	5·37	11·12	9·44		Даљ			5·45	4·00	9·05
	6·31		9·06	полази	Ст. Бечеј				4·48	.
	4·48	2·05			Ст. Бечеј	стиже				6·31
	9·45		5·45		Даљ					5·37
	11·56	4·43	2 27		Сегедин-Рокуш			12·18	11·25	3·42
	10.50				Баја					4·56
					Нови Сад-Баја.					
		7·56		стиже	Нови Сад	полази		8·02		
		1· 5			Баја	стиже		1·15		
					Инђија-Винковци.					
	5·25	8·49	9·42	стиже	Инђија	полази		6·19	5·57	10·01
	9 38	4·43	6·10	стиже	Винковци	стиже		9·38	10·54	6·10

СВАКОГ УТОРНИКА И ПЕТКА. СВАКОГ ВТОРНИКА И ПЕТКА.

*) Подвучени сати значе ноћно време од 6 сати у вече до 6 сати ујутру.

ОГЛАСИ.

ИЗВРСНЕ ПОМОЋНИКЕ

детајлисте, који су вични бранжи кратке робе (Kurzwaaren) биће акцептовани. Који су у овој струци дуже времена сервирали и ваљани аранжери излога имају првенство. Оферте уз ознаку плате и сликом упућују се на **D. W. Kraus у Митровицу.** 557 3—3

АГЕНТИ

или

ПРИВАТНЕ ЛИЧНОСТИ

који познанства имају биће одмах примљени, који би се хтели бавити примањем поручбина на патентиране артикле. Висока провизија или стална наплата ујемчена. Оферти се упућују на

F. Hamaček, Prag, 1134|II.

559 3—4

ПРЕДАЈА РАДЊЕ

у Срему у једној вароши, која има велику околину предаје се из слободне руке, једна добро сортирана

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА

са не великим лагером, робом курентном и чистом, на врло добром месту, под повољним условима. — Упитати ваља у администрацији овог листа. 562 2—3

АДВОКАТ ЂОКА ДИМИТРИЈЕВИЋ

јавља да му се писарница сада у **Вел. Бечкереку** у главној улици бр. 511. налази. 558 3—3

ОВОГОДИШЊИХ

ОРАЈА

ИМА НА ПРОДАЈУ НА ВЕЛИКО И МАЛО

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

МИРКА ЋИРИЋА

У МИТРОВИЦИ (СРЕМСКОЈ). 564 1—1

МАЛИ ОГЛАСИ.

КУЋЕВНИ КОСТ. Ко жели добар кућевни кост, а тако исто и у кући костирати се, по врло умереној цени, нека се обрати на администрацију „Заставе“. 566 1—3

Питајте своје пријатеље,

да ли већ знају, да сваки може без наплате добити велики Мајеров или Брокхаузов лексикон. Наједаред све свеске, 17 комада, лепо увезане и најновије издање. Отплата је само 2—3 фор. месечно.

Рефлектанти се умољавају да пошљу своју адресу редакцији „Заставе“ под шифром: „Доктор“. 567 1—3

СТАН, са две собе, из авлије, у првом спрату, на новосадској пијаци издаје се под закуп од 1. децембра тек. год. по новом календару. Упитати у администрацији „Заставе.“ 505 4—

ПО ЈАКО СНИЖЕНИМ ЦЕНАМА

ЈЕФТИНА ЗЛАТА И СРЕБРНА РОБА

ПОДЕСНА ЗА ПОКЛОНЕ

8 ВОЖЊУ И НОВОЈ ГОДИНИ

РАСПРОДАЈЕ

АДОЛФ ЕКФЕЛД

У НОВОМ САДУ

главна улица број 13. у кући Браће М. Поповића.

400 10—20

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.